

Eindexamen Latijn vwo 2006-I

4.1 Beoordelingsmodel voor de vragen

Antwoorden	Deel-scores
------------	-------------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt één punt toegekend.

Tekst 1 Inleiding op de 2e Punische Oorlog

Maximumscore 2

- 1 • Livius beschrijft de oorlog in een deel van zijn werk / Livius plaatst zijn proemium/inleiding op de oorlog midden in zijn werk 1
- De andere geschiedschrijvers nemen één oorlog / deze oorlog / één thema als onderwerp van hun hele werk / De andere geschiedschrijvers nemen alleen in het begin van hun werk een inleiding op 1
- Of woorden van overeenkomstige strekking.

Maximumscore 1

- 2 (De slag/nederlaag bij) Cannae.

Maximumscore 1

- 3 stipendio (etiam insuper) imposito (regel 14-15)

Opmerking 1

Niet fout rekenen: et Sardiniam t/m interceptam (regel 14-15).

Opmerking 2

Wanneer alleen als antwoord is gegeven 'Sardiniam interceptam', geen scorepunt toekennen.

Maximumscore 1

- 4 (ita deinde novem annis in Hispania) augendo Punico imperio (gessit) (regel 17)

- 5 A

Eindexamen Latijn vwo 2006-I

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 3	
6 ☐ • a. In het Latijn is celeri een bijvoeglijke bepaling / een bijvoeglijk naamwoord (bij desperatione)	<u>1</u>
• in de vertaling is 'snel' een bijwoordelijke bepaling / bijwoord (bij 'opgegeven')	<u>1</u>
• b. Op grond van de A.c.I / In het Latijn ontbreekt een persoonsvorm (die de A.c.I. regeert / van een werkwoord van zeggen)	<u>1</u>
Of woorden van overeenkomstige strekking.	
Maximumscore 2	
7 ☐ • a. primo Punico bello; Africo bello; bellum maxime omnium memorabile	<u>1</u>
• b. (Libische) huurlingen tegenover Carthagers	<u>1</u>
<i>Opmerking</i> Bij a. alleen een scorepunt toekennen indien alle oorlogen in de juiste volgorde zijn opgeschreven.	
Maximumscore 2	
8 ☐ • Hij was inmiddels gestorven	<u>1</u>
• blijktens si diutius vixisset (regel 18)	<u>1</u>
<i>Opmerking</i> Wanneer als antwoord is gegeven 'omdat Hannibal de opperbevelhebber was blijktens Hannibalis ductu (regel 19)', geen scorepunten toekennen.	
Tekst 2 De tocht over de Alpen	
9 ■ B	
Maximumscore 2	
10 ☐ • a. iunctae copiae (regel 1)	<u>1</u>
• b. op bepaalde onderdelen van zijn colonne	<u>1</u>
Maximumscore 2	
11 ☐ • vertaling 2	<u>1</u>
• 'niet gewend aan' zegt iets over de vijanden, niet over de olifanten	<u>1</u>
Of woorden van overeenkomstige strekking.	
<i>Opmerking</i> Niet fout rekenen: insuetis verwijst naar hostibus.	
12 ■ c	
Maximumscore 1	
13 ☐ signis prima luce motis (regel 12)	
<i>Opmerking</i> Fout rekenen, indien 'cum' aan het antwoord is toegevoegd.	
Maximumscore 2	
14 ☐ • ostentat is een praesens historicum	<u>1</u>
• sunt beschrijft de nog steeds (in Livius' tijd) bestaande situatie	<u>1</u>
Of woorden van overeenkomstige strekking.	

Eindexamen Latijn vwo 2006-I

havovwo.nl

Antwoorden	Deel- scores
------------	-----------------

Maximumscore 1

- 15 moenia(que) (regel 16)

Opmerking

Wanneer als antwoord is gegeven 'iussis' (regel 14) / 'Italiam' (regel 15), geen scorepunt toekennen.

Maximumscore 1

- 16 De aanvallen van de inheemse bevolking waren beduidend minder dan aan de andere kant. Of woorden van overeenkomstige strekking.

Tekst 3 Redevoering van Hanno

Maximumscore 3

- 17 • Alleen de Romeinse ruiters droegen deze ringen
• en daarvan slechts de *primores*
• De hoeveelheid van dergelijke ringen wijst dus op een zeer grote nederlaag (Er is dus alle reden om Hannibal te steunen)
Of woorden van overeenkomstige strekking.

1

1

1

Maximumscore 2

- 18 • a. Romanum (senatorem) (regel 15)
• b. (Himilconi ceterisque) Hannibalis satellitibus (regel 24)

1

1

Opmerking

Wanneer bij b. alleen 'satellitibus' als antwoord is gegeven, geen scorepunt toekennen.

Maximumscore 1

- 19 (Lutatatio et Postumio consulibus) devicti (ad Aegates insulas) sumus (regel 44-45)

Opmerking

Wanneer als antwoord is gegeven 'fortuna aliquid variaverit' (regel 46), geen scorepunt toekennen.

Maximumscore 2

- 20 • a. Hannibal
• b. Deze woorden zouden dan in tegenspraak zijn met Hannibals verzoek om koren en geld / Uit videlicet blijkt dat dit een sarcastisch terzijde van Hanno is
Of woorden van overeenkomstige strekking.

1

1

Maximumscore 2

- 21 • a. (constetque) in defectione totam Italiam esse (regel 33)
• b. Er is nog geen enkele Latijnse bondgenoot of ook maar iemand uit een tribus naar Hannibal overgelopen / Er is nog geen 'echte' Romein overgelopen
Of woorden van overeenkomstige strekking.

1

1

Maximumscore 1

- 22 (Vanuit het gezichtspunt van de Carthagers is de toevoeging Punico weliswaar niet logisch maar) Livius gebruikt wel vaker Romeinse terminologie bij de beschrijving van de Carthagers, zoals o.a. blijkt uit de term *patres conscripti* (de benaming voor Romeinse senatoren).
Of woorden van overeenkomstige strekking.

Eindexamen Latijn vwo 2006-I

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
------------	-------------

Maximumscore 3

- 23 • a. Bellum (igitur) tam integrum habemus quam habuimus, qua die Hannibal in Italiam est transgressus (regel 41-42)
- b. Hanno vindt dat er geen hulp moet worden gezonden aan Hannibal
Of woorden van overeenkomstige strekking.

2
1

Opmerking 1

Wanneer bij a. als antwoord is gegeven 'bellum integrum habemus', één scorepunt toekennen.

Opmerking 2

Wanneer bij a. als antwoord is gegeven 'bellum tam integrum habemus', geen scorepunten toekennen.

Maximumscore 1

- 24 (si, id quod di omen avertant, nunc quoque) fortuna aliquid variaverit (regel 45-46).

Opmerking

Wanneer alleen 'fortuna' als antwoord is gegeven, geen scorepunt toekennen.

Tekst 3 en tekst 4

Maximumscore 1

- 25 In Tekst 3, regel 17-23 verklaart Hanno dat hij (nog steeds) spijt heeft dat de Carthagers deze oorlog zijn begonnen tegen de Romeinen. (Dit is niet terug te vinden in Tekst 4.)
Of woorden van overeenkomstige strekking.

Maximumscore 2

- 26 In beide passages stelt Hanno voor verstandig gebruik te maken van de overwinning door nu vrede te sluiten.
Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerking

Wanneer als antwoord is gegeven 'Hanno stelt in beide passages voor vrede te sluiten', één scorepunt toekennen.

4.2 Beoordelingsmodel voor de vertaling

Maximumscore 2

- 27 Kolon 27

“Postquam nec ab Romanis vobis ulla est spes

“Aangezien er noch van de kant van de Romeinen voor jullie enige hoop is

Niet fout rekenen: *nec* niet, indien het tweede *nec* (kolon 28) met 'en niet' / 'noch' is vertaald

nec niet (behoudens bovenstaande)

vobis bijvoeglijk vertaald

ulla iemand/iets

spes bange verwachting / bezorgdheid

1
0
0
0

Eindexamen Latijn vwo 2006-I

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 2	
28 ☐ Kolon 28 nec vestra vos iam arma aut moenia satis defendunt, noch jullie wapens of (jullie) muren jullie nog/meer voldoende verdedigen, noch jullie door jullie wapens of (jullie) muren nog voldoende verdedigd worden <i>vestra</i> niet verbonden met <i>arma/moenia</i> <i>vos</i> niet als lijdend voorwerp vertaald <i>iam</i> al / juist (nu) <i>arma</i> bovenarmen <i>moenia</i> plichten/taken/bezigheden <i>satis</i> vertaald als vorm van <i>sata</i> <i>defendo</i> afweren / op afstand houden	<u>1</u> <u>0</u> <u>0</u> <u>1</u> <u>0</u> <u>0</u> <u>0</u> <u>0</u>
Maximumscore 1	
29 ☐ Kolon 29 pacem affero ad vos breng ik (naar) jullie een vredesvoorstel/vrede <i>pax</i> rust/bijstand/stilte <i>affero</i> er aan toevoegen / veroorzaken	<u>0</u> <u>0</u>
Maximumscore 1	
30 ☐ Kolon 30 magis necessariam quam aequam. meer onvermijdelijk/noodzakelijk dan rechtvaardig / dat/die meer onvermijdelijk/noodzakelijk dan rechtvaardig is. Niet fout rekenen: <i>aequus</i> gunstig/genadig/evenwichtig <i>magis</i> sterker/beter <i>necessarius</i> nauw verbonden / verwant <i>quam</i> vertaald als relativum <i>aequus</i> gelijk	<u>0</u> <u>0</u> <u>0</u> <u>0</u>
Maximumscore 2	
31 ☐ Kolon 31 Urbem vobis, (kolon 32) (kolon 33), adimit; Hij ontnemt jullie de / jullie stad; Niet fout rekenen: <i>urbem</i> een stad Hij ontnemt jullie stad <i>urbs</i> stadbewoners <i>adimo</i> bevrijden <i>adimit</i> hij heeft ontnomen / ontnam Indien ook de praesentia in kolon 33, 34, 37, 39, 43, 44 en 45 met een verleden tijd zijn vertaald (opgevat als praesens historicum) steeds opnieuw aanrekenen tot een maximum van 3.	<u>1</u> <u>0</u> <u>0</u> <u>1</u>
Maximumscore 2	
32 ☐ Kolon 32 quam ex magna parte dirutam, die hij grotendeels verwoest (in zijn bezit heeft), Niet fout rekenen: die hij bijna helemaal veroverd (in zijn bezit) heeft (kolon 33) nadat hij haar grotendeels verwoest heeft <i>quam</i> niet vertaald als relativum <i>dirutam</i> niet vertaald als ppp van <i>diruo</i>	<u>0</u> <u>0</u>

Eindexamen Latijn vwo 2006-I

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 2	
33 □ Kolon 33 captam fere totam habet, en die hij bijna helemaal veroverd (in zijn bezit) heeft,	
Niet fout rekenen: die hij (in zijn bezit) heeft nadat hij haar grotendeels verwoest heeft (kolon 32) en bijna helemaal veroverd (heeft)	
<i>capio</i> verlokken/verleiden/ontvangen/aanvaarden/kiezen	<u>0</u>
<i>capio</i> pakken/(aan)grijpen/gevangen nemen	<u>1</u>
<i>captam</i> geestelijk vermogen / omvang / het vatten	<u>0</u>
<i>fere</i> wild/woest/gewoonlijk	<u>0</u>
<i>totus</i> de zoveelste	<u>0</u>
<i>habet</i> (hij) had / heeft gehad	<u>1</u>
Maximumscore 1	
34 □ Kolon 34 agros relinquit, de akkers laat hij (jullie) houden,	
<i>ager</i> stadsgebied	<u>0</u>
<i>ager</i> vertaald als van <i>agrius</i> of <i>agger</i>	<u>0</u>
<i>relinquit</i> hij heeft overgelaten / liet over	<u>0</u>
Maximumscore 1	
35 □ Kolon 35 locum assignaturus terwijl hij van plan is een plaats toe/aan te wijzen	
Niet fout rekenen: om een plaats aan te wijzen / terwijl hij een plaats zal aanwijzen / omdat hij van plan is een plaats aan te wijzen	
Niet fout rekenen: <i>locus</i> stuk grond	
nadat hij een plek heeft aangewezen	<u>0</u>
nadat er een plek is aangewezen	<u>0</u>
terwijl/omdat hij een plek aanwijst	<u>0</u>
<i>locus</i> woning/tijdperiode	<u>0</u>
<i>assigno</i> overleveren/uitleveren	<u>0</u>
Maximumscore 2	
36 □ Kolon 36 in quo novum oppidum aedificetis. met de bedoeling dat jullie daarop een nieuwe stad bouwen / waarop jullie een nieuwe stad moeten bouwen.	
Niet fout rekenen: waarop jullie een nieuwe stad kunnen bouwen	
Niet fout rekenen: waarop jullie een nieuwe stad zouden (kunnen) bouwen, indien in kolon 34 relinquit met een verleden tijd is vertaald.	
Niet fout rekenen: <i>aedifico</i> stichten	
waarop jullie een nieuwe stad zullen bouwen	<u>1</u>
waarop jullie een nieuwe stad zouden (kunnen) bouwen	<u>1</u>
waarop jullie een nieuwe stad bouwen	<u>0</u>
en daarop bouwen jullie een nieuwe stad / kunnen/zullen jullie een nieuwe stad bouwen	<u>0</u>
<i>novus</i> bijzonder/onbekend	<u>0</u>

Eindexamen Latijn vwo 2006-I

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 2	
37 □ Kolon 37 Aurum et argentum omne, (kolon 38), ad se iubet deferri: Hij beveelt dat al het goud en (al het) zilver naar hem gebracht wordt / al het goud en (al het) zilver naar hem te brengen:	
Niet fout rekenen indien <i>omne</i> alleen bij <i>argentum</i> is vertaald	
<i>omne</i> iedereen	<u>0</u>
<i>omne</i> als ablativus vertaald	<u>0</u>
<i>ad se</i> naar hen	<u>0</u>
<i>iubet</i> hij beval	<u>1</u>
<i>defero</i> aanmelden	<u>1</u>
Maximumscore 1	
38 □ Kolon 38 publicum privatumque, van de staat en particulier (bezit),	
<i>publicus</i> op kosten van de staat plaatsvindend	<u>0</u>
<i>privatus</i> niet-keizerlijk / gewoon	<u>0</u>
Maximumscore 2	
39 □ Kolon 39 corpora vestra (kolon 40) servat inviolata, hij laat jullie lichamen ongeschonden,	
<i>corpora</i> niet vertaald als lijdend voorwerp	<u>0</u>
<i>corpus</i> vlees/lijk/schim/totaliteit/stand/gemeenschap	<u>0</u>
<i>servat</i> hij liet	<u>1</u>
<i>inviolatus</i> onschendbaar	<u>1</u>
Maximumscore 2	
40 □ Kolon 40 coniugum ac liberorum vestrorum en de lichamen van jullie vrouwen en kinderen	
<i>corpus</i> vlees/lijk/schim/totaliteit/stand/gemeenschap	<u>0</u>
Indien ook in kolon 39, hier niet meer aanrekenen	
<i>coniugum</i> huwelijk	<u>0</u>
<i>liberorum</i> vrijen/boeken	<u>0</u>
Maximumscore 2	
41 □ Kolon 41 si inermes (kolon 42) velitis ab Sagunto exire. als jullie ongewapend uit Saguntum willen weggaan.	
Niet fout rekenen: <i>si velitis</i> als jullie zouden willen	
<i>inermis</i> vreedzaam	<u>1</u>
<i>inermis</i> niet goed onderlegd	<u>0</u>
<i>velitis</i> niet vertaald als vorm van <i>velle</i>	<u>0</u>
<i>ab Sagunto</i> uit Sagunto	<u>1</u>
<i>ab Sagunto</i> naar Saguntum	<u>0</u>
<i>exeo</i> uitrukken / te velde trekken	<u>0</u>

Eindexamen Latijn vwo 2006-I

havovwo.nl

Antwoorden	Deel- scores
Maximumscore 1	
42 □ Kolon 42 cum binis vestimentis met ieder twee kledingstukken	
Niet fout rekenen: met telkens twee kledingstukken Niet fout rekenen <i>bini</i> een paar / twee <i>cum</i> als voegwoord vertaald <i>bini</i> beide <i>vestimentum</i> deken	<u>0</u> <u>0</u> <u>0</u>
Maximumscore 2	
43 □ Kolon 43 Haec victor hostis imperat; Dit / deze dingen beveelt de vijand als (over)winnaar / de (over)winnende vijand;	
<i>Haec victor</i> deze winnaar <i>hostis</i> van de vijand <i>hostis</i> aan de vijand(en) <i>imperat</i> heeft bevolen / beval	<u>0</u> <u>0</u> <u>0</u> <u>1</u>
Maximumscore 2	
44 □ Kolon 44 haec quamquam sunt gravia atque acerba, hoewel dit / deze dingen lastig en bitter is / zijn,	
Niet fout rekenen: deze dingen, hoewel ze lastig en bitter zijn, (raadt jullie eigen belang jullie aan (kolon 45) <i>haec</i> verbonden met <i>fortuna vestra</i> (kolon 45) <i>quamquam</i> trouwens/evenwel <i>sunt</i> was/waren <i>gravis</i> gewichtig/belangrijk <i>gravis</i> verheven/zwanger/hogbejaard <i>acerbus</i> vroegtijdig	<u>0</u> <u>0</u> <u>1</u> <u>1</u> <u>0</u> <u>0</u>
Maximumscore 2	
45 □ Kolon 45 fortuna vestra vobis suadet. raadt jullie eigen belang dit / deze dingen / het jullie aan.	
<i>fortuna vestra</i> niet vertaald als onderwerp <i>vobis</i> niet vertaald Indien geen lijdend voorwerp is aangevuld bij <i>suadet</i> <i>suadet</i> heeft aangeraden <i>suadet</i> zal aanraden	<u>0</u> <u>1</u> <u>1</u> <u>1</u> <u>1</u>
Maximumscore 1	
46 □ Kolon 46 Equidem haud despero, Ik heb goede hoop / wanhoop er zeer zeker niet / geenszins aan,	
Ik wanhoop niet equidem natuurlijk	<u>0</u> <u>0</u>
De woorden <i>cum omnium potestas ei facta sit</i> zijn voorvertaald.	

Eindexamen Latijn vwo 2006-I

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 2	
47 □ Kolon 47 aliquid ex his rebus remissurum. dat hij iets van deze zaken zal verzachten.	
Niet fout rekenen: <i>ex</i> uit	
dat hij enigszins deze zaken zal verzachten	<u>1</u>
<i>aliquid</i> iemand	<u>0</u>
<i>aliquid</i> als onderwerp (van de A.c.I.) vertaald	<u>0</u>
<i>rebus</i> niet herkend als vorm van <i>res</i>	<u>0</u>
<i>remissurum</i> kan verzachten	<u>1</u>
<i>remissurum</i> verzacht heeft	<u>0</u>
Maximumscore 2	
48 □ Kolon 48 Sed vel haec patienda censeo potius Maar ik ben van mening dat zelfs dit / deze dingen liever/eerder verdragen moet/kan / moeten/kunnen worden	
<i>vel</i> verbonden met <i>censeo</i>	<u>1</u>
<i>haec</i> zij	<u>0</u>
<i>patienda</i> niet vertaald als gerundivum	<u>0</u>
<i>censeo</i> schatten/aanraden/besluiten	<u>1</u>
<i>potius</i> voortreffelijker/belangrijker	<u>0</u>
Maximumscore 2	
49 □ Kolon 49 quam trucidari corpora vestra, (kolon 50) (kolon 51) sinatis.” dan dat jullie toelaten dat jullie lichamen afgeslacht worden	
Niet fout rekenen: <i>sino</i> laten passeren	
dan dat jullie toelaten dat ze jullie lichamen afslachten	<u>1</u>
dan dat jullie toelaten jullie lichamen af te slachten	<u>0</u>
<i>quam</i> opgevat als relativum	<u>0</u>
<i>ut</i> opdat/zodat/zodra/zoals	<u>0</u>
<i>trucido</i> ruïneren	<u>1</u>
<i>corpus</i> vlees/lijk/schim/totaliteit/stand/gemeenschap	<u>0</u>
Indien ook in kolon 39 en/of 40, hier opnieuw aanrekenen	

Eindexamen Latijn vwo 2006-I

havovwo.nl

Antwoorden	Deel- scores
Maximumscore 2	
50 □ Kolon 50	
rapi trahique (kolon 51) coniuges ac liberos belli iure en (dat jullie toelaten) dat jullie/de echtgenotes en (jullie) kinderen volgens het oorlogsrecht (met geweld / als buit) worden weggesleept en meegesleurd.”	
en (dat jullie toelaten) dat ze jullie echtgenotes en kinderen volgens het oorlogsrecht wegslepen en meesleuren	<u>1</u>
Indien kolon 49 is vertaald met ‘dan dat jullie toelaten dat ze jullie lichamen afslachten,’ hier niet meer aanrekenen	
en (dat jullie toelaten) jullie echtgenotes en kinderen weg te slepen en mee te sleuren	<u>0</u>
Indien kolon 49 is vertaald met ‘dan dat jullie toelaten jullie lichamen af te slachten’, hier niet meer aanrekenen	
<i>rapio</i> alle andere betekenissen behalve (met geweld / als buit) wegslepen/meesleuren of een synoniem daarvan	<u>0</u>
<i>traho</i> alle andere betekenissen behalve (met geweld / als buit) wegslepen/meesleuren of een synoniem daarvan	<u>0</u>
<i>coniuges</i> huwelijk	<u>0</u>
Indien ook in kolon 40, hier opnieuw aanrekenen	
<i>liberorum</i> vrijen/boeken	<u>0</u>
Indien ook in kolon 40, hier opnieuw aanrekenen	
<i>belli iure</i> vertaald bij <i>sinatis</i>	<u>1</u>
<i>belli</i> niet verbonden met <i>iure</i>	<u>0</u>
<i>iure</i> terecht	<u>0</u>
<i>ius</i> soep/saus	<u>0</u>
Maximumscore 1	
51 □ Kolon 51	
ante ora vestra voor jullie ogen/blikken	
Niet fout rekenen: <i>ora</i> gezicht(en)	
<i>ora</i> niet vertaald als vorm van <i>os</i> , <i>oris</i>	<u>0</u>
<i>os</i> hoofd/mond	<u>0</u>